

Chương VI

CHÂU PHI

Bài 26. THIÊN NHIÊN CHÂU PHI

I – MỤC TIÊU BÀI HỌC

HS cần :

– Biết được đặc điểm về vị trí địa lí, hình dạng lục địa, đặc điểm địa hình và khoáng sản của châu Phi.

– Đọc và phân tích được lược đồ tự nhiên để tìm ra vị trí địa lí, đặc điểm địa hình và sự phân bố khoáng sản ở châu Phi.

II – NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

HS thông qua việc quan sát lược đồ tự nhiên của châu Phi xác định được :

– Vị trí địa lí của châu Phi.

– Vị trí đường Xích đạo, chí tuyến Bắc và chí tuyến Nam ở châu Phi.

– Đặc điểm địa hình châu Phi. Sự phân bố các dạng địa hình chính ở châu Phi.

– Sự phân bố các khoáng sản ở châu Phi.

III – CÁC PHƯƠNG TIỆN DẠY HỌC CẦN THIẾT

Bản đồ Tự nhiên châu Phi.

IV – GỢI Ý TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC BÀI MỚI

1. Lời giới thiệu

Trong bài "*Thiên nhiên châu Phi*", dưới sự hướng dẫn của GV, HS cần xác định được vị trí địa lí, sự phân bố các dạng địa hình và sự phân bố các khoáng sản của châu Phi. HS hiểu được tại sao châu Phi là châu lục nóng, có nhiều khó khăn hơn là thuận lợi trong phát triển kinh tế.

2. Gợi ý tiến trình bài học

a) Vị trí địa lí châu Phi

GV yêu cầu HS dựa vào hình 26.1 để trả lời câu hỏi SGK. Quan sát hình 26.1, HS rút ra nhận xét :

– Phía bắc châu Phi giáp Địa Trung Hải, phía tây giáp Đại Tây Dương, phía đông bắc giáp Biển Đỏ, ngăn cách với châu Á bởi kênh đào Xuy-ê, phía đông nam giáp Ấn Độ Dương.

– Đường Xích đạo đi qua giữa châu Phi (bồn địa Công-gô, hồ Vich-to-ri-a), chí tuyến Bắc đi qua gần giữa Bắc Phi (hoang mạc Xa-ha-ra), chí tuyến Nam đi qua gần giữa Nam Phi (hoang mạc Ca-la-ha-ri).

– Phần lớn lãnh thổ châu Phi nằm giữa hai đường chí tuyến nên châu Phi gần như nằm hoàn toàn trong đới nóng.

b) Địa hình châu Phi

GV có thể sử dụng phương pháp thảo luận nhóm hoặc phương pháp tự nghiên cứu cá nhân trong thời gian 5 – 10 phút. GV yêu cầu HS dựa vào hình 26.1 để trả lời các câu hỏi SGK. Quan sát lược đồ 26.1, HS rút ra nhận xét :

– Dãy núi trẻ At-lat nằm ở Tây Bắc châu Phi, phần lớn có độ cao trên 1500m (trên lược đồ là màu đỏ cam).

– Các đồng bằng châu Phi (trên lược đồ là màu xanh lá mạ) tập trung chủ yếu ở ven biển.

– Phần lớn Bắc Phi có độ cao 200m – 500m (trên lược đồ là màu vàng). Tuy nhiên giữa cao nguyên Bắc Phi vẫn có hai dạng địa hình xen lẫn vào :

+ Các vùng đất thấp có độ cao 0m – 200m (trên lược đồ màu xanh lá mạ) nằm giữa cao nguyên, tạo nên các *bồn địa thấp* như bồn địa Sát.

+ Các cao nguyên có độ cao 500m – 1000m (trên lược đồ là màu vàng cam) như cao nguyên Tat-xi-li At-gi-e giữa hoang mạc Xa-ha-ra, các sơn nguyên có độ cao trên 500m như sơn nguyên Ê-ti-ô-pi. Các cao nguyên cao trên 500m và sơn nguyên bao quanh các cao nguyên thấp (200m – 500m) đã tạo nên các *bồn địa cao* như bồn địa Nin Thuợng.

+ Phần lớn Nam Phi có độ cao trên 1500m (trên lược đồ là màu đỏ cam) với khối núi Bi-ê ở phía Tây và sơn nguyên Đông Phi ở phía đông. Giữa địa hình sơn nguyên của Nam Phi, vẫn có những cao nguyên cao 500 – 1000m xen vào tạo thành bồn địa như bồn địa Ca-la-ha-ri, cao nguyên thấp 200 – 500m xen vào tạo thành bồn địa như bồn địa Công-gô.

+ Trên sơn nguyên Đông Phi có nhiều hồ lớn là nơi xuất phát của nhiều con sông lớn.

+ Phía đông nam của Nam Phi là dãy Đrê-ken-bec.

+ Đảo Ma-đa-ga-xca có địa hình chủ yếu là núi và cao nguyên ; đồng bằng nhỏ hẹp nằm ven biển, ở phía tây có diện tích lớn hơn ở phía đông.

Từ đó, GV tổ chức cho HS phát biểu nhận xét của mình về đặc điểm địa hình châu Phi. HS có thể đi đến các kết luận sau :

+ Toàn bộ châu Phi có thể coi như một cao nguyên khổng lồ, chủ yếu là các sơn nguyên xen các bồn địa.

+ Châu Phi có rất ít núi cao và đồng bằng thấp.

c) Khoáng sản châu Phi

Quan sát hình 26.1, HS rút ra được nhận xét :

- Dầu mỏ và khí đốt tập trung ở đồng bằng ven biển Bắc Phi và Tây Phi (ven vịnh Ghi-nê).

- Sắt tập trung ở dãy núi trẻ At-lat.

- Vàng phân bố ở khu vực Trung Phi (gần Xích đạo) và trên các cao nguyên ở Nam Phi.

- Côban, mangan, đồng, kim cương, chì, urani tập trung ở các cao nguyên Nam Phi.

Từ đó, HS có thể rút ra kết luận : khoáng sản ở châu Phi rất phong phú.

V – GỢI Ý TRẢ LỜI MỘT SỐ CÂU HỎI KHÓ

Câu hỏi 1. *Quan sát lược đồ hình 26.1, nhận xét đặc điểm đường bờ biển châu Phi và cho biết đặc điểm đó ảnh hưởng như thế nào đến khí hậu châu Phi ?*

Đường bờ biển châu Phi ít khúc khuỷu, không có nhiều bán đảo, vịnh và biển ven bờ. Vì thế, khoảng cách từ trung tâm Bắc Phi đến bờ biển lớn, ảnh hưởng của biển không thể vào sâu trong lục địa khu vực Bắc Phi.

Khoảng cách từ trung tâm Nam Phi đến bờ biển nhỏ hơn khoảng cách từ trung tâm Bắc Phi đến bờ biển, nên ảnh hưởng biển có thể vào sâu trong lục địa Nam Phi.

Chính vì thế, mặc dù Nam Phi có đường chí tuyến Nam đi qua, nhưng ảnh hưởng biển rõ hơn Bắc Phi. Khí hậu Nam Phi ẩm hơn khí hậu Bắc Phi.

Câu hỏi 2. Dựa vào hình 26.1, thành lập bảng theo mẫu sau :

Các khoáng sản quan trọng	Sự phân bố
Dầu mỏ, khí đốt	Đồng bằng ven biển Bắc Phi và Tây Phi (ven vịnh Ghi-nê)...
Sắt	Dãy núi trẻ At-lat...
Vàng	Khu vực Trung Phi (gần Xích đạo), các cao nguyên ở Nam Phi
Côban, mangan, đồng, chì, kim cương, uranium	Các cao nguyên Nam Phi